

Interview med Frank Grevil:

Den tilsandede tjeneste

”Det er min opfattelse, at for at ændre noget er man nødt til at provokere kraftigt. Specielt fordi Forsvarets Efterretningstjeneste ikke havde det, man i psykiatrien kalder sygdomserkendelse. FE har i dén grad ladet sin egen indhentning sejle, så man stort set er blevet et ekspeditionskontor for andre.” I Februar 2004 lækkede major og efterretningsagent Frank Grevil en række hemmeligstemplede Irak-rapporter til to journalister. Det udløste en pressestorm mod Forsvarets Efterretningstjeneste og Grevil blev idømt 6 måneders fængsel ved byretten for brud af tavshedspligten. I dag falder der dom i hans ankesag. RÆSON fik muligheden for at interviewe Grevil, der retter et skarpt angreb mod Forsvarets Efterretningstjeneste: ”FE var sandet fuldstændigt til men fyldte stadigvæk centraladministrationen med rapporter uden nogensinde at fortælle, at de rapporter egentlig var afskrifter fra Internettet, store aviser og andre tjenester”.

Af Eske Vinther-Jensen, redaktør ved RÆSON

Hvad er en efterretningstjeneste vigtigste opgaver, og hvor passer den ind i det politiske spil, ideelt set? Helt ideelt ser jeg efterretningstjenesten som en selvstændig aktør. Det er selvfølgelig en statsejet virksomhed, som har det privilegium i forhold til alle andre nyhedsindsamlere, at den må arbejde med indhentningsmetoder, som ellers er ulovlige. Det vil sige hemmelige agenter og aflytning af elektronisk kommunikation. Jeg ser den desuden som en organisation, der er givet så meget selvstændighed, at den kan mene, hvad den vil, rent professionelt. Så den skal kunne gå ud, uden at koordinere med hvad regeringen arbejder med for tiden, og sige, ”Vi tror det er sådan i Irak” – eller: ”Det er ikke sådan i Irak”. Det er ideelt set sådan, jeg opfatter den. Så er der et andet problem, jeg selv har været med til at rejse: hvem skal have adgang til tjenestens produkter? Beslutningen om at gå ind i Irak i marts 2003 er et godt eksempel. Folketinget skal træffe en vigtig beslutning. Regeringen har et vidensmonopol, og det er de færreste folketingsmedlemmer, der har været informeret om FE's vurderinger om Irak. Dermed har regeringspartierne overhøjede i viden i forhold til oppositionen.

Den løsning, jeg ser for tiden, er, at FE skal holde sine kilder lukkede, men dele ud af sine informationer. Måske ved at den laver nogle 'light-versioner' af rapporter.

Men skal regeringen ikke også have det? Det er et godt spørgsmål. Men hvis du tænker på alle mulige andre samfundsproblemer - finanslov osv. - ville man nok ikke tillade, at regeringen holder informationer for sig selv. I de situationer er meget løst ved, at der er en række tænketanke rundt omkring, vismænd osv., der kommer med deres input til debatten. Men netop i dette tilfælde har vi et område, hvor oppositionen ikke har noget at sætte imod den givne information, fordi den stammer fra lukkede kredsløb. Og det kan blive et problem også i fremtidige konflikter, hvis ikke man vil delagtiggøre den på en eller anden måde. Den løsning, jeg ser for tiden, er, at FE skal holde sine kilder lukkede, men dele ud af sine informationer. Måske ved at den laver nogle 'light-versioner' af rapporter. Det har vi set senest, da Folketinget skulle forlænge mandaterne i Afghanistan og Irak. Der vil selvfølgelig altid mangle noget. Nemlig det, man mener, ikke tåler dagens lys.

Men skal der ikke også netop være et område, en gråzone, hvor regeringen kan sige: "Hertil og ikke længere. Der er tale om følsomme oplysninger, og derfor må i stole på os."? Jeg er i tvivl om den siddende og fremtidige regeringer vil kunne administrere det. Altså, vi kender alle de fine hensigter, og hvordan ting ideelt bør være, men politik er en dagligdags affære, og jeg tror ikke, man vil overholde det. Problemet er, som jeg selv har overvejet under Den Kolde Krig, hvordan man skal stole på de politikere, der bliver givet fortroligt materiale. Under Den kolde krig var problemet primært med DKP, der jo var affilieret med den fjende, vi skulle forsvare os imod. Men i nutiden tror

jeg ikke, problemet er helt så stort. Man kunne jo spørge: Hvilke politikere har adgang til at se det her? Man kunne sige at alle i Udenrigspolitisk Nævn fik en sikkerhedsgodkendelse til at se dokumenter på deres partis vegne i en eller anden debat, selvfølgelig uden ret til at referere videre. Så kunne de fortælle deres partimedlemmer, at de har set papirerne, og at regeringens politik er fornuftig. Eller at grundlaget for den debat, der bliver ført, er i orden. Selvfølgelig er der noget gidseltagning i det, men det er grundlæggende fornuftigt.

Kilderne tørrer ud

Men så er vi tilbage ved det problem, du selv har påpeget. At hvis et efterretningssystem baseres på tillid, er der ingen mulighed for at kontrollere eventuelle tillidsbrud. Skal der netop ikke være en kontrolinstans, der har mulighed for at udtale sig offentligt? Jo, det store problem er, som er blevet gentaget utallige gange i de to retssager, der er blevet anlagt imod mig, at man er bange for at kilderne tørrer ud. Man glemmer bare lige at specificere, hvilke kilder det er man taler om.

Altså i det øjeblik du optræder som 'whistleblower', er der ingen, der længere er interesseret i at give følsomme informationer til FE ...? Jeg kan da godt se problemet: en eller anden kilde i Irak, der i forvejen er i livsfare, fordi han nu har valgt at være meddeler for en vestlig efterretningstjeneste, fortæller noget til sin føringsofficer, og det kan så ses nogle uger efter på avisforsiderne i et vestligt land. Han får et meget stort forklaringsproblem. Men sagen er, at i de rapporter, jeg selv har været med til at lave til regeringen, skriver man altid den slags primære kilder ud. Det samme gælder meget eksakte geografiske beskrivelser, konkrete pengebeløb eller fotos, der aldrig vil komme videre. Hvis vi eksempelvis skruer tiden tilbage til Irak, vil der typisk stå, at 'Irak har genoptaget produktionen af et eller andet navngivet kampstof på en eller anden lokalitet'. Når vi er på det niveau, er faren ikke så stor.

Men kritikken af dig i forbindelse med denne her sag har vel ikke så meget været, at du røbede konkrete kilder, som FE tilsyneladende alligevel ikke havde særligt mange af i Irak - mere at andre lande mener, at hvis danskerne ikke kan holde styr på deres egne agenter, så kan man heller ikke overlade dem følsomt materiale. Synes du ikke det er en rimelig kritik af dine handlinger? Jeg forstår

sådan set godt argumentationen, men den er jo lidt speciel, for man ønsker mig straffet, så der er nok en god del retorik i den. Grundlæggende forstår jeg den alligevel godt, problemet er bare, at lande som USA og England regelmæssigt oplever lækager. Ikke sådan nogen som mig, der som ansatte et eller andet sted i organisationen går ud og er meddelere i pressen, men tit at det er mere sat i system, og at det er fra toppen, der lækkes. Jeg kan ikke give detaljer, men har oplevet én gang, at FE havde skaffet oplysninger, som en kollega havde siddet og bearbejdet og fundet system i. Vi sendte oplysningerne til amerikanerne og fik dem senere at se med meget specifikke detaljer på forsiden af en amerikansk avis. FE lagde ikke amerikanerne på is af den grund. De har altså regelmæssigt lækager, og nogle af dem skal nok være uautoriserede, mens andre er autoriserede, fordi man simpelthen fodrer nogle bestemte journalister med godbidder.

Danmark er usædvanligt lukket sammenlignet med andre demokratier.

Men står kritikpunktet så reelt ikke stadig mod dig, fordi amerikanerne ikke er afhængige af oplysninger fra os, men vi er afhængige af oplysninger fra dem. Specielt i det øjeblik, hvor danskerne ikke har et officielt lækagesystem, og der sker lækager alligevel, tænker amerikanerne vel: 'Der er noget alvorligt galt - det kan vi ikke arbejde videre med'. Var det en kalkuleret risiko fra din side? En ting, chefen for FE aldrig svarede på, hverken i byretten eller landsretten, var om FE rapporterede lækagen til de engelske og amerikanske efterretningstjenester, eller om de respektive ambassader selv har måttet læse sig til det. Så det er ikke sikkert, de nogensinde er blevet klar over det. Fra deres synspunkt, tror jeg ikke Danmark fylder særligt meget. Men hvis FE skrev detaljeret, at en medarbejder havde lækket visse oplysninger til pressen, og at han efterfølgende var blevet indkredset og bortvist, ville den sådan set være hjemme. Man kunne desuden skrive, at det ikke var *deres* originale rapporter, der var sluppet ud, men danske rapporter skrevet på baggrund af deres. Så tror jeg sgu, de ville tage det rimeligt 'large', fordi de selv oplever det fra tid til anden. De kan ofte bare ikke fastslå, hvor lækagerne stammer fra, fordi de har pressekontakt på mange niveauer. Danmark er usædvanligt lukket sammenlignet med andre demokratier, og jeg har svært ved at se mine tidligere kolleger have kontakt

med pressen regelmæssigt. Men du har da ret i, at symmetrien gør at det er et større problem for et lille land end for et større land.

Pointen er vel stadigvæk, at du var ansat i den danske efterretningstjeneste og ikke i den amerikanske, og dit ansvar lå dér. Du må have kendt den risiko, du udsatte FE for? Jeg gik mest ud på grund af den fastlåste debat, der var om Irakkrigen, efter at den var blevet indledt. Oppositionspartierne krævede retroaktivt at se de dokumenter, der lå til grund for krigsdeltagelsen. Det var et ganske rimeligt krav, men hverken FE eller ministeriet var til at hugge eller stikke i. Det var dét, der fik mig ud af busken. Men samtidig havde jeg det budskab ved siden af, som jeg synes er meget væsentligt, at da vi skrev de rapporter, var det stort set udelukkende på baggrund af to britiske og én amerikansk rapport, da FE ikke havde nogen egenindhentning af betydning. Siden har jeg fået oplyst, at det var endnu værre end jeg troede dengang. Jeg har forbindelser til nogle mennesker, der stadig er ansat i FE, og de siger, det var meget, meget slemt. Det syntes jeg var væsentligt at vide for offentligheden: at FE var sandet fuldstændigt til, men stadigvæk fyldte centraladministrationen med rapporter uden nogensinde at fortælle, at de rapporter egentlig var afskrift fra Internettet, store aviser og andre tjenester.

Det er min opfattelse, at for at ændre noget, er man nødt til at provokere kraftigt. Specielt fordi FE ikke havde det, man i psykiatrien kalder sygdomserkendelse. FE-chefen, og det kan man også høre siden hen, synes at tjenesten kører glimrende. Han bagatelliserer altid – noget med, at der er nogle småfejl. Jeg mener ikke, det er småting, når en efterretningstjeneste i dén grad har ladet sin egen indhentning sejle, så man stort set er blevet et ekspeditionskontor for andre. På dén måde har man afskåret sig fra det enestående i forhold til andre nyhedstjenester, at man har indhentningsmidler, ingen andre må bruge.

Fastlåst i Den Kolde Krig

Noget der undrer mig er, at ifølge bogen [Charlotte Aagaard, "I Nationens Tjeneste – Frank Grevil, Majoren der fik nok"] skriver Udenrigsministeriet på egen baggrund rapporter før krigen, der modsiger det, der står i FE's rapporter? Det, der sker, er, at jeg genkender dén rapport som en engelsk rapport. Den er formentlig gået ad Udenrigsministeriets kanaler via ambassaden

i London og er så blevet oversat. Vi var kun få eksperter i FE, men vi havde dog en vis faglig tyngde. UM [Udenrigsministeriet] har ingen eksperter på biologi, kemi osv., så de kan slet ikke forholde sig til indholdet. De har heller ikke ret mange egentlige eksperter på militære forhold. Derfor kommer tingene ufiltreret igennem. Og det er farligt, men UM er ikke det eneste ministerium, der har den slags kontorer. Statsministeriet har også opbygget sin egen lille stab af eksperter, der beskæftiger sig med udenrigspolitik. Det er åbenbart tendensen. Så FE har konkurrence og har ikke forstået at manifestere sig i det her spil.

Flere har påpeget, at FE stadig er præget af koldkrigstænkning. Tror du, det har været kendt i de andre ministerier, og at de derfor ikke har brugt FE? Jeg kan sagtens nikke genkendende til det, men det var ikke noget, der optog mig så meget dengang, selvom jeg selvfølgelig havde undret mig over, at især Rusland fyldte så meget.

Forsvaret har lært at klare sig uden FE, fordi de kun producerer ting, der er så generelle og på så akademisk plan, at det ingen som helst interesse har for en militær planlægger.

FE fungerer ideelt som service- og informationsorgan for forskellige ministerier. Som sagt opstod der konkurrerende informationskilder. Var det på grund af inkompetence eller var der tale om andre logikker? Det, jeg husker fra mine retssager, bogen og den offentlige debat er, at Forsvaret er holdt op med at bruge FE til andet end det, man skal. Det vil sige, at man bruger FE til sikkerhedsgodkendelse af personel og briefinger af personel til udsendelse i udlandet. Men det er ikke noget, man tillægger nogen særlig vægt. Forsvaret har lært at klare sig uden FE, fordi de kun producerer ting, der er så generelle og på så akademisk plan, at det ingen som helst interesse har for en militær planlægger. Hvad så med de andre kunder? Jeg tror egentlig, de andre kunder har lært at leve uden den viden, FE har. Vores opfattelse i FE var, at papirer vi sendte til Forsvarsministeriet, eksempelvis trusselsvurderingerne, sjældent blev læst af nogen som helst. Det er typisk sådan noget, man giver yngste fuldmægtig, som laver et opkøb af det.

Derefter ind i pengeskabet. Et andet problem er, at de fleste ting, FE producerer, er hemmelige – også uden at nogen rigtig ved hvorfor. Det giver nogle problemer, fordi der er meget få steder i systemet, man kan opbevare den slags, og derfor har de en ringe praktisk brugsværdi. Desuden har FE en ringe anseelse. Jeg tror ikke, FE er det første valg, når man skal i krig mod et land, og man skal skaffe sig informationer om det. Man finder andre steder, hvor man kan få mere ajour viden og få den hurtigere.

Det lyder ikke ret hensigtsmæssigt, taget i betragtning at det er FE, vi taler om? FE-chefen vil selvfølgelig hævde det modsatte: at FE nyder stor anseelse, og han vil gentage sit mantra med, at der "selvfølgelig altid er små knaster man kan slibe af". Men virkeligheden er ikke gået op for ham. Vi har en situation, hvor FE eksisterer, og hvor der er mange, der løber stærkt og har travlt. Lønnen er ikke noget at skrive hjem om, andet end nogle få specialiststillinger, så der er mange mennesker, der leverer en indsats. Der kommer bare ikke noget ud af det. Og meget af det ligger i, at man simpelt hen ikke har de basisefterretninger, som man skulle leve af.

FE har mistet sit naturlige fortrin, og så har man glemt at opdyrke det, man skulle leve af i fremtiden.

Et eller andet er gået galt i omstillingsprocessen. FE var tidligere '100-meter-mester' i de nærmeste østlande: Østtyskland, Polen og det nordvestlige Sovjetunionen. Det var desuden naturligt for danskere at rejse dernede. Derfor var det nemt at komme med de nyeste foto af fly osv., men det er sket meget siden, og det har ingen interesse i dag. På Rusland kan man i dag skaffe det meste fra åbne kilder, hvor det dengang var et meget lukket samfund. Det vil sige, at FE har mistet sit naturlige fortrin, og så har man glemt at opdyrke det, man skulle leve af i fremtiden. Det er først nu, at man efter en chokopvågning, delvis forårsaget af mig, er begyndt at sige, at man hellere må begynde at opdyrke noget i Mellemøsten og andre hotspots i verden. Det er man sikkert i gang med nu, men den manglende omstilling har betydet, at man i en lang årrække har været blind og har været prisgivet – og det var det værste – dét, ens allierede sendte en på godt og ondt.

Tjenesten, der lod sig forføre

For mig at se, og det har du også selv gjort opmærksom på, lugter det lidt af, at FE har ladet sig forføre af både den amerikanske og engelske efterretningstjeneste, fordi vi ikke har haft noget at stå imod med. Hvad man så end mener om krigen, lyder det på dig, som om FE har haft meget svært ved at vurdere de oplysninger, der kom fra søstertjenesterne? Der er kritikere af mig, der siger, at Danmark er et lille land, og vi derfor ikke kan have så mange kilder. Vi kan ikke have eget agentnet. Det er senest blevet sagt af anklageren under ankesagen, hvorved han vist i øvrigt nok overtrådte tavshedspligten. Det er bare løgn! Selvfølgelig kan man det. Fysisk indhentning og agenter i marken, der bruger kilder, er en relativt billig form for indhentning. Det er godt nok langsomt, og man kan ikke omstille den fra dag til dag, men det er billigt. Vi kan desuden også sagtens finde tilstrækkeligt med unge mennesker, der gerne vil være føringsofficerer. Problemet er mere, at man bare ikke har gjort det. Man har simpelthen ikke taget de nødvendige skridt i tide.

Det kunne vel også være udtryk for en prioritering af personelsikkerhed over effektivitet i efterretningsindhentningen. Det er vel altid ubehageligt at skulle have mænd i marken, og er vel ikke noget Danmark traditionelt har haft stor erfaring med? Jo, det er det faktisk, og desuden noget, vi har haft succes med. Jeg kender ikke tilfældene personligt og i detaljer, men flere medarbejdere i FE var meget selvrosende i denne sammenhæng og fremhævede danske succeser.

Vi, der sad derinde, troede sgu ikke, at hverken briterne eller amerikanerne ville snyde os. Vi sad og kiggede på det og fandt oplysninger, hvor vi med hver vores indfaldsvinkel sagde: "Det her lugter sgu".

Der har så også været eklatante fiaskoer ...? Jo, men det korte af det lange er, at vi en anden gang på vej ind i en krig ikke længere kan stole på vores allierede for at få objektiv information. Vi, der sad derinde, troede sgu ikke, at hverken briterne eller amerikanerne ville snyde os. Vi sad og kiggede på

det og fandt oplysninger, hvor vi med hver vores indfaldsvinkel sagde: ”Det her lugter sgu. Dét her kan jeg ikke stå inde for, det vil jeg gerne have, vi tager afstand fra”. Noget andet dumt var vores kollektive holdning til dét, vi fik fra våbeninspektørerne – Hans Blix og andre. Det var oven i købet folk, der havde været på stedet, men vi havde en tendens til at nedgøre dem og mene, at de var blevet ført bag lyset af irakerne. Derfor brugte vi ikke det, de skrev. Jeg var selv med til det, og jeg har lov til at fortryde bagefter, men jeg er ikke stolt af det. Hvis vi bare havde læst FN-rapporterne, kunnet vi have præsenteret en mere balanceret rapportering. Hvis vi yderligere havde haft egenindhentning, ville det have været ultimativt. Men vi var for blåøjede og troede ikke, vores allierede ville snyde os. Så vi sad pænt og nøjedes med at filtrere dét fra, vi syntes var særlig slemt. Vi fik ikke lov til – og det er ledelsens skyld – at skrive direkte i de færdige rapporter, at eksempelvis en oplysning om et 45-minutters varsel for et kemisk-biologisk angreb på Vesten ikke kunne bekræftes og i øvrigt virkede 'ude i hampen' fra en praktisk militær synsvinkel. Det måtte vi ikke skrive. Vi måtte skrive rapporter, det medtog de ting, vi kunne understøtte, og som så ellers var udvandede for resten.

Den politiserede arbejdskultur

Hvorfor tror du, det var? Det er et godt spørgsmål. Det ligger dybt i kulturen, og nu er vi fremme ved et andet kritikpunkt, jeg har fremført, og som FE ikke har gjort noget ved. Hele ledelsesniveauet er inficeret kraftigt af medarbejdere fra Forsvarsministeriet og til dels også andre ministerier.

Du mener, at der er tale om politiske dyr? Det kunne man tydeligt mærke under diskussioner, og selv om ingen giver dem ordret, så er det tydeligt, at de føler sig mere som en del af Forsvarsministeriet, som de typisk er udlånt fra, end de føler sig som professionelle efterretningsfolk. Derfor undrer det mig ikke, at de vurderer, om en given oplysning ville understøtte dét, de fra diverse uformelle kanaler ved, ministeren eller regeringen er i gang med. Og det er farligt. FE bør have en selvstændig status, og tjenesten bør være befolket med professionelle folk, der lægger det meste af deres karriere i tjenesten – folk, der grundlæggende ikke har deres referencegruppe et andet sted og i det daglige er tættere forbundet med folk på Slotsholmen [Forsvarsministeriet] end med deres kollegaer på Kastellet. At man har et 'old-boys-netværk' kørende

viser sig ved, at mange af FE's chefer på mellem-niveau deltager i frokoster typisk en gang om måneden for chefgruppen i FM. Så mødes man derinde med sine kolleger, og det er med til at cementere, at man er en gruppe. Tilbage på Kastellet sidder de i virkeligheden og holder øje med, at dem, der arbejder dér, ikke laver noget i uoverensstemmelse med ministeriet.

Er det du siger, at FE i stor udstrækning fungerer som gummistempel for ført politik? Jeg ved ikke rigtigt, for der er mange professionelle efterretningsfolk på 'indianerniveau', men der er en masse ministeriefolk udlånt, som sidder på alle chefstillinger. Det giver en kraftig filtrering: For det første er det med til at bestemme, hvad man skriver om, og hvad man bruger sine ressourcer på – det gælder både indhentning og efterfølgende bearbejdning. Men det påvirker også, hvad der kommer frem i sidste ende i rapporterne. Der er ikke nogen, der sender rapporter ud, uden at de er blevet godkendt på temmelig højt niveau. Det vil sige enten hos chefen eller hos en afdelingschef. Det er meget sjældent, ting bliver udsendt på lavere niveau. Så der sker en kraftig politisk filtrering af oplysninger.

Men ud over at skulle være kritisk over for information, er FE vel også en instans, regeringen kan bruge. Derfor behøver FE vel ikke decideret lede efter information, der kan modsige regeringens politik? Det er korrekt, når det gælder selve Forsvarsministeriet. Dem, der sidder på Slotsholmen servicere selvfølgelig den til enhver tid siddende minister. Det er i orden, men der skal være en modvægt. FE bør have en særlig status. Én af de modeller, der er blevet fremført af flere politikere, og som lyder meget fornuftig, er at give FE status som tilknyttet Folketinget, så tjenesten kan udtale sig offentligt.

Men FE har en politisk chef, forsvarsministeren, der i den konkrete sag også endte med at måtte gå af? Det var mere på grund af ting, han selv var kommet til at sige, han måtte gå af. Jeg er ikke samfundsvidenskabeligt uddannet, men der må kunne findes en model, hvor man giver FE en mere uafhængig status. En anden mulighed er at styrke Kontroludvalget – noget, det selv har været inde på. Dets rolle har oprindeligt været meget begrænset, nemlig at sikre, at ingen af de to efterretningstjenester registrerede lovlig politisk virksomhed. Det er stadigvæk kommissoriet, men man arbejder på at gøre det noget bredere. Forsvarsudvalget kunne være dén instans, der sørgede for, at FE ikke blev

politiseret, men man kunne også sikre chefen for tjenesten mod politisk fyring i tilfælde af, at han udtalte sig mod regeringen.

Så ville problemet vel blive, at han ville blive en politisk person, og indhentning af information på mest muligt objektivt grundlag besværliggjort? Enig, og jeg har ingen patenløsning, men det store problem lige nu er, at FE 'tilhører' regeringen, selvom vi formelt har Folketinget som øverste myndighed i Danmark. Og Folketinget har, bortset Kontroludvalget, ingen indsigt i, hvad FE laver. Det er en konflikt, der skal løses.

Hemmeligholdelse og inkompetence

FE er på grund af sin hermetiske lukkethed, den manglende 'whistleblower'-lovgivning og den fraværende kontrolfunktion ikke mulig at se i kortene. Havde du håbet, det ville ændre sig med din sag? Selvfølgelig, og der er skabt så meget opmærksomhed om problemet, at jeg tror, den nuværende chef for FE ikke kan blive ved med at snakke sig ud af det, som han har gjort hidtil. Forsvarsministeren slås for tiden med fejlslagne indkøb og tortursager i både Irak og Afghanistan og ønsker derfor ikke flere sager lige nu. Men han bliver nødt til at gøre noget, for situationen er uholdbar. Mit bidrag har været at informere offentligheden, og der er et eller andet galt, hvis man ikke synes, det her er alvorligt nok. Danmark er som sagt en lille aktør, men vi vil i fremtiden blive bedt om at gå med i koalitioner og invasioner. Det er selvfølgelig en politisk beslutning, men det er en beslutning, der skal træffes på et grundlag, hvor vi ikke lader os vildføre af andre. Det er slemt nok, at vi skal slås med den vildledning, som de lande, vi påtænker at angribe, benytter, men at vores allierede i dén grad kan trække os rundt ved næsen – det er et helt fundamentalt problem. Jeg tror, at grunden til, at sagen ikke har større gennemslagskraft, er, at de fleste danskere ikke har berøring med FE. FE servicerer udelukkende regeringen og det politiske system. Derfor er folk ikke sure, hvis den ikke virker efter hensigten.

Tror du ikke også, at der er en vis grad af folkelig accept af, at der er ting, befolkningen ikke har behov for at vide? Jo, men problemet er, at vi har en tjeneste, der koster en halv milliard om året. Den halve milliard er egentlig ikke så meget, men som Søren Staunings rapport og dermed 11 nuværende og tidligere ansatte ved FE siger, kommer der for lidt ud af de penge. FE er i sin nuværende konstellation ikke

pengene værd. Så er vi tilbage ved dilemmaet: Tjenesten er nødt til at operere hemmeligt, men den står over for påstande om dårlig ressourceudnyttelse. Derfor må man på *ad hoc* basis omstrukturere organisationen. FE bliver i forvejen tjekket af folk fra Rigsrevisionen, der har en særlig clearing [sikkerhedsgodkendelse]. Yderligere kunne man udpege en lille gruppe, der skulle kontrollere FE's effektivitet. Det ville være en nyskabelse af rang, og man ville kunne få kigget tjenesten i kortene. Rapporterne skulle selvfølgelig være hemmeligstemplede, men det er ikke noget problem, da de også er det i Kontroludvalget.

Vi kan selvfølgelig ikke bare åbne ladeportene og lade alle se, hvad der foregår, men en eller anden fornuftig middelvej er mulig.

Du giver indtryk af, at hemmeligstemplingen i FE, ud over selvfølgelig at være nødvendig i visse tilfælde, også dækker over inkompetence? Det gør det. Jeg var selv tidligere paranoid med sikkerheden, og det skal man selvfølgelig fortsat kunne være, men der skal være en grund til at hemmeligholde. Man skal ud af det problem med overklassificering, man har nu. Og man skal kunne bryde igennem klassifikationen, så nogen har indsigt i, hvad der foregår. Som chefen for FE sagde under ankesagen: Det ville være ideelt, hvis tjenesten kunne leve i al ubemærkethed. Sådan var det også engang, hvor vilkårene var anderledes. Men det er de ikke længere. Hvis vi ser på Forsvaret, har det ændret sig meget, mens FE har kunnet hemmeligholde sine arbejdsgange, indoktrinere medarbejderne og er sluppet for det samme kritiske indblik. Nu er tiden kommet. Vi kan selvfølgelig ikke bare åbne ladeportene og lade alle se, hvad der foregår, men en eller anden fornuftig middelvej er mulig.

Du har selv gjort opmærksomhed på, at en af grundene til, at du gik ud i offentligheden, var at få bugt med inkompetencerne i systemet. Hvad havde du egentlig tænkt dig? Den konkrete anledning var selvfølgelig Irakkrisen og oppositionens og pressens manglende adgang til noget som helst af det, de bad om aktindsigt i. Det var ligesom dét, der fik mig op af stolen. Men i samme åndedrag kan du spørge, hvad jeg havde forventet. Jeg havde forventet, at man på et tidspunkt

gav oppositionen den indsigt, de gerne ville have. Men samtidig var jeg i en situation, hvor jeg blev nødt til at fortælle, hvorfor FE var i en situation, hvor vi alene blev nødt til at stole på den information, vi fik fra udlandet. Mange politikere og embedsmænd troede ikke på det. De kunne i starten ikke forlige sig med tanken om, at Danmark ikke havde et velfungerende agentnet. Flere havde samarbejdet med FE tilbage under Den Kolde Krig, og de havde indtrykket af, at man havde en fornuftig balance mellem indhentning og analytisk kapacitet. Skeptikerne havde selvfølgelig svært ved at fatte det, hvis jeg ikke samtidig sagde, at der var en grund til, at vi sad og næsten skrev andre landes rapporter af: Det var fordi, vi ikke selv havde noget at sætte imod.

En ny åbenhed?

Man kan sige, at resultatet er blevet, at FE har fået en hjemmeside, mens Kontroludvalget ikke er blevet ændret. Hvor meget synes du reelt, der er sket? Synes du, der har været nok respons på dine afsløringer? Hjemmesiden er et naturligt led i at være åben, men den bliver slet ikke opdateret i en takt, der ville være naturlig, hvis man mente noget med det. Kontroludvalget har ikke fået udvidet sine kompetencer, men der er så meget politisk røre, at jeg tror det sker. Jeg tror, der er lagt i ovnen til en kulegravning af FE. Søren Gade har lagt op til, at man som minimum vil gennemføre en undersøgelse inden for departements rammer. Det er ikke nok, men det er dog en første erkendelse af, at der er noget, der bør undersøges. Men nu er selv Dansk Folkeparti med på, at der skal gennemføres en undersøgelse. Og hvis ikke nogen af dem springer i målet, får vi den også.

Den er jo smuttet en gang før. Da sagen var på sit højeste sidste gang, var alle medlemmer af Kontroludvalget enige i, at FE skulle undersøges, og lige pludselig smuttede den. Kunne det ikke ske igen? Der er et stort problem dér. Det største oppositionsparti, S, har jo selv leveret forsvarsministre, og især Hans Hækkerup sad i en lang periode. Problemet er, at nogle af de ændringer, der er blevet forsøgt gennemført, var under Hækkerup, og i og med at de er smuttet, er det måske tegn på, at han var en svag minister. En undersøgelse vil uvægerlig kaste noget af ansvaret over på ham. Forfaldet i FE er jo sket efter Murens fald.

Du mener altså, at trods flertallet under sagen, sprang Socialdemokraterne fra, fordi de havde en

del af skylden i FE's inkompetence? Ja, og det man kunne forestille sig, var, at en undersøgelse, hvis den skulle være spiselig for S, ville få et afgrænset kommissorium, så den ikke går for langt tilbage i tiden. Men det er for så vidt ikke noget stort problem. Det vigtigste er, at FE kommer videre og bliver omstruktureret.

En sidste ting: i bogen er Søren Gade citeret for, at sige, at FE ikke er hverken regeringens eller Folketingets men folkets. Det er smukt, men det er løgn. FE er regeringens.

Det kunne også være, han mente at FE er befolkningens, fordi den kritisk vurderer den information, regeringen træffer sine beslutninger på baggrund af? Det er da muligt, og det ville da være godt, hvis regeringen kunne leve med, at der var andre, der sagde, hvordan verden så ud. Når regeringen laver noget, sidder der ofte folk, der er i stand til at analysere samfundsrelaterede problemer, og som udmærket kan forholde sig til, hvad regeringen laver. Hvorfor kan den så ikke leve med det på det sikkerhedspolitiske område, så længe vi ikke giver hemmeligheder væk, der ødelægger hele grundlaget? FE har folk, der kritisk sidder og vurderer vores allierede, eksempelvis USA: Er de så idealistiske og blåøjede, som de nogle gange ønsker at fremstille sig selv, eller har de nogle kyniske motiver for det, de gør? Hvad er deres motiv for at få Danmark ind i denne her koalition? Den slags ting sidder der også mange analytikere uden for FE og udmærket kan forholde sig til – bedre end FE sågar. Det må regeringen leve med, og derfor burde den også kunne leve med, at FE en gang imellem siger nogle upopulære ting, så politikken i et vist omfang må indrette sig efter virkeligheden og ikke omvendt.

